

Η ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Υπό κ. *Evelyn Cornel*, της Βιβλιοθήκης του King's College.

Σημαντικό μέρος του HELEN αφιερώνεται στην εξέταση της πολιτικής, που ακολουθούν οι βιβλιοθήκες που χρησιμοποιούν ελληνόγλωσσο υλικό στον τομέα της καταλογογράφησης. Το πρόγραμμα προσπαθεί να καταγράψει τα κύρια προβλήματα που υφίστανται και επιχειρεί να ανιχνεύσει κοινές πρακτικές που υιοθετούνται από τις βιβλιοθήκες στην δημιουργία των βιβλιογραφικών αναγραφών που αντιστοιχούν σε ελληνόγλωσσο υλικό.

Προφανώς ο παράγων που διαφοροποιεί το υλικό καταλογογράφησης των ελληνικών βιβλίων από αυτό των αγγλικών, γαλλικών ή γερμανικών, ας πούμε, είναι η παρουσία του ελληνικού αλφαβήτου. Οι πιο πολλές βιβλιοθήκες έξω από την Ελλάδα δεν διαθέτουν τον εξοπλισμό που θα τους επιτρέψει να χρησιμοποιούν στα συστήματά τους άλλο από το λατινικό αλφάβητο, το οποίο χρησιμοποιείται από τις περισσότερες δυτικές χώρες. Είναι επομένως υποχρεωμένες να υιοθετούν μία ή περισσότερες από τις τρεις κύριες στρατηγικές που τους επιτρέπουν να αντιμετωπίζουν αυτό το πρόβλημα. Οι στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από αμφοτέρους, βιβλιοθηκάρους και εκδότες, μπορούν να συνοψιστούν κάτω από τις τρεις επικεφαλαλίδες: Μετάφραση (Traslation), Μεταγραφή (Transcription), Μεταγλώττιση (Trasnliteration).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ (TRANSLATION)

Ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης των αρχαίων ελληνικών εκδόσεων επινοήθηκε από τους εκδότες εκτός Ελλάδος κατά τα πρώτα στάδια που ακολούθησαν την ανακάλυψη της τυπογραφίας. Συνήθιζαν δηλ. δίπλα στη σελίδα τίτλου με την ελληνική γραφή να παραθέτουν μια ακόμα στη λατινική γλώσσα. Η μετάφραση προστάτευε από το πρόβλημα της χρήσης ενός επιπλέον, εναλλακτικού αλφαβήτου. Η παράδοση αυτή συνεχίστηκε και κατά τους επόμενους αιώνες, ώστε να είναι πολύ σπάνιο να συναντάς σελίδα τίτλου κειμένου κλασικού έλληνα συγγραφέως που να έχει εκδοθεί εκτός Ελλάδος και η οποία να μη χρησιμοποιεί στη σελίδα τίτλου είτε τη λατινική, είτε γλώσσα που στηρίζεται στο λατινικό αλφάβητο. Είναι χαρακτηριστικό ότι μερικές από τις βι-

βλιοθήκες, με τις οποίες επικοινωνήσαμε στα πλαίσια του HELEN, δεν μπορούσαν να δουν οποιοδήποτε πρόβλημα στην καταλογογράφηση ελληνόγλωσσου υλικού, γιατί πίστευαν ότι όλα τα ελληνόγλωσσα βιβλία τους διέθεταν σελίδα τίτλου στη λατινική.

Συχνά η λατινική και η αρχαία ελληνική γλώσσα θεωρούνται ότι λειτουργούν με τρόπο ώστε η μια να συμπληρώνει την άλλη. Οι κλασικές σπουδές περιλαμβάνουν και το λατινικό και τον ελληνικό πολιτισμό και υπάρχει μια μακρά παράδοση της διδασκαλίας αμφοτέρων των γλωσσών στα βρετανικά σχολεία. Η παράδοση αυτή δεν είναι τόσο ισχυρή στις μέρες μας, αλλά για πολλούς υπάρχει άμεση σύνδεση ανάμεσα στις δύο αυτές γλώσσες.

Η μετάφραση των αρχαίων ελληνικών δημιουργούσε, πάντως, κάποια προβλήματα στην περίπτωση των ονομάτων των κλασικών ελλήνων συγγραφέων. Η λατινική μορφή του ονόματος συχνά γίνεται περισσότερο δημοφιλής από την ελληνική, έτσι, έχουμε *Homerus* και όχι *Homeros*, ή συμβαίνει συχνά η αγγλική μορφή εκφοράς του ονόματος να είναι ακόμα δημοφιλέστερη. Για παράδειγμα οι περισσότερες βιβλιογραφικές και πληροφοριακές πηγές αναφέρονται στο συγγραφέα ως *Homer*.

Οι Αγγλοαμερικάνικοι κανόνες καταλογογράφησης (AACR II), ορίζουν με αυστηρότητα τον τρόπο επιλογής ενός ονόματος στην καταλογογράφηση. Οι κανόνες ευνοούν τη μορφή του ονόματος με την οποία έχει καθιερωθεί τούτο στις αγγλόφωνες πηγές πληροφόρησης, επομένως στην περίπτωση του Ομήρου οι πιο πολλές βιβλιοθήκες στο Ηνωμένο Βασίλειο επιλέγουν τον τύπο *Homer*.

Η επιρροή που άσκησαν οι AACR II και η ανάπτυξη μεγάλων βάσεων δεδομένων, όπως η OCLC στο OHIO, έχει επιφέρει μια τυποποίηση στην καταλογογράφηση των έργων των αρχαίων ελλήνων συγγραφέων στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ. οι μορφές που έχουν τόσο τα ονόματα, όσο και οι τίτλοι των έργων αυτών στην αγγλική γλώσσα, έχουν τυποποιηθεί με το πέρασμα του χρόνου. Προβλέπεται ότι η τυποποίηση αυτή θα ολοκληρωθεί ακόμα περισσότερο καθώς η βιβλιοθήκη του Κογκρέσ-

σου, η Βρετανική Βιβλιοθήκη και η Εθνική Βιβλιοθήκη του Καναδά στοχεύουν σε ένα κοινό αρχείο καθιερωμένων ονομάτων και θεμάτων (1). Η τυποποίηση αυτή θα κάνει ευκολότερη την έρευνα στις βάσεις βιβλιογραφικών δεδομένων, διότι θα υπάρχει εν χρήσει μόνο ένας τύπος ονόματος. Όμως αυτός ο τύπος του ονόματος δεν θα είναι ελληνικός και για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο να βρίσκει ο ερευνητής το μεταφρασμένο τύπο του ονόματος πριν από την αναζήτηση.

Κάθε χώρα τείνει να επιλέγει το δικό της τύπο ονόματος για τους κλασικούς και βυζαντινούς έλληνες συγγραφείς. Στα πλαίσια του προγράμματος HELEN, έγινε μια μικρή έρευνα στο αγγλικό, γαλλικό, γερμανικό και ισπανικό «Books in Print» και σε άλλα βασικά πληροφοριακά βιβλία με ένα δείγμα ονομάτων αρχαίων ελλήνων συγγραφέων (βλ. πιν. 1 για τρία παραδείγματα). Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι παρόλο που υπάρχει ευρεία συμφωνία ανάμεσα στις αγγλόφωνες πληροφοριακές πηγές, υπάρχουν πολλές διαφορές στις άλλες εθνικές ευρωπαϊκές πηγές.

Η μετάφραση των ονομάτων στη λατινική μπορεί να αποδείχθηκε χρήσιμη στην περίπτωση των αρχαίων ελλήνων συγγραφέων, αλλά είναι προφανές ότι δεν μπορεί να ισχύσει στην περίπτωση των ονομάτων των νεωτέρων ελλήνων συγγραφέων, των οποίων τα βιβλία εκδίδονται στην Ελλάδα. Από το άλλο μέρος εξακολουθούν να υφίστανται προβλήματα που έχουν σχέση με τη χρήση του ελληνικού αλφαβήτου στον εξοπλισμό των μηχανογραφικών συστημάτων για τις μη ελληνόφωνες βιβλιοθήκες που καταλογογραφούν υλικό τυπωμένο στην ελληνική γλώσσα. Στην έρευνα που κάναμε στα πλαίσια του προγράμματος HELEN βρήκαμε 32 βιβλιοθήκες που διαθέτουν ελληνόγλωσσο υλικό (22 ακαδημαϊκές και 5 δημόσιες στο Ηνωμένο Βασίλειο και 5 Εθνικές Βιβλιοθήκες στην ΕΕ). Από τις 32 αυτές βιβλιοθήκες μόνο 10 (6 ακαδημαϊκές και 4 Εθνικές) διέθεταν βιβλιογραφικές αναγραφές τυπωμένες στην ελληνική γλώσσα και μόνο 3 (2 ακαδημαϊκές και 1 Εθνική) διέθεταν οποιαδήποτε μορφή ηλεκτρονικής βιβλιογραφικής αναγραφής στα ελληνικά. Όλες, και οι 32 βιβλιοθήκες, στηριζόταν ως προς την τρέχουσα καταλογογράφηση στις λατινόφωνες βιβλιογραφικές αναγραφές. Βεβαίως οι αναγραφές αυτές δεν μεταφράζονται αλλά μεταγράφονται.

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ (TRANSCRIPTION)

«Βιβλιογραφική μεταγραφή είναι το έργο της μετατροπής της φωνής και/ή της μορφής μιας γλώσσας, καταγραμμένης στη μορφή του γραπτού της συστήματος όσο γίνεται πλησιέστερα στη μορφή του γραπτού συστήματος μιας άλλης». (Weillisch 1978) (2).

Με άλλες λέξεις η μεταγραφή χρησιμοποιεί ένα αλφάβητο (το λατινικό στην περίπτωσή μας) για να αναπαράσσει τον ήχο του άλλου αλφαβήτου (του ελληνικού για παράδειγμα). Αυτή η μέθοδος λύει το πρόβλημα της απουσίας εξοπλισμού που θα επέτρεπε την παραγωγή ελληνικού κειμένου, όμως οδήγησε αλυσίδα άλλων προβλημάτων. Το λατινικό αλφάβητο χρησιμοποιείται για να παριστάνει ένα μεγάλο αριθμό και άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών και τα ίδια γράμματα χρησιμοποιούνται με πολλούς διαφορετικούς τρόπους στην περίπτωση κάθε μιας από τις γλώσσες αυτές. Μετατροπή από τη μια γραφή στην άλλη δεν θα δώσει αναγκαστικά τη σωστή προφορά οποιασδήποτε ελληνικής λέξης, επειδή είναι αναγκαίο να γνωρίζεις ποιός θα διαβάσει αυτή τη μετατροπή. Το πρόβλημα αυτό ετέθη από τον Spalding το 1977 όταν έγραφε».

«... οι φωνητικές αξίες των γραμμάτων του λατινικού αλφαβήτου παρουσιάζουν τη σταθερότητα του σφουγγαριού και είναι τόσο διάτρητες με ασάφειες, όσο και το ελβετικό τυρί»(3).

Είναι απαραίτητο να γνωρίζεις ποιός θα διαβάσει το αποτέλεσμα της μεταγραφής, καθώς κάθε εθνικότητα είναι πιθανόν να διαβάζει τους ίδιους λατινικούς χαρακτήρες με διαφορετικό τρόπο και αυτό σημαίνει ότι ενδεχομένως το μεταγραμματισμένο στη γλώσσα του ελληνικό κείμενο που διαβάζει ένας ευρωπαίος να μην ακούγεται ελληνικά.

ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΗ (TRANSLITERATION)

«Βιβλιογραφική μεταγλώττιση είναι η διαδικασία της μετατροπής των χαρακτήρων μιας γραφής στους χαρακτήρες μιας άλλης. Δια λόγους αρχής υπάρχει ένα γράμμα με γράμμα αντιστοιχία σύμφωνα με την οποία ένας χαρακτήρας της υπό μεταγλώττιση γραφής μετατρέπεται σε ένα και μοναδικό ειδικό χαρακτήρα της μεταγλωττισμένης γραφής» (2).

Η μεταγλώττιση δεν ενδιαφέρεται για την προφορά των λέξεων, παρά μόνο για τη συνεπή αντικατάσταση ενός γράμματος με ένα άλλο. για το λόγο αυτό η μεταγλώττιση είναι πιο αξιόπιστη από τη μεταγραφή στη διαδικασία αποθήκευσης βιβλιογραφικών αναγραφών.

Έχει καθολικό χαρακτήρα. Γάλλοι και ελλογέζοι βιβλιοθηκάριοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν το ίδιο σχήμα, κανείς τους δεν θα είναι σε θέση να προφέρει τις λέξεις σύμφωνα με το σωστό ελληνικό τρόπο κυττάζοντας στη λατινική τους μορφή, αλλά το τελικό αποτέλεσμα των μεταγλωττίσεων αυτών θα μπορεί να μετατραπεί εύκολα πίσω στην αρχική ελληνική του μορφή. Η μεταγλώττιση επίσης επιτρέπει την αυτόματη μετατροπή ανάμεσα στις δύο γραφές με τη βοήθεια του computer.

Οι βιβλιοθηκάριοι εκτός Ελλάδος ισχυρίζονται ότι μεταγλωττίζουν το ελληνόγλωσσο υλικό τους χρησιμοποιώντας τυποποιημένους κώδικες μεταγλώττισης. Στην πραγματικότητα, για να θυμηθούμε τους ορισμούς του Wellisch, αυτοί οι κώδικες δεν αντιστοιχούν σε πίνακες μεταγλώττισης αλλά μεταγραφής, επειδή οι περισσότεροι από αυτούς επιχειρούν κατά το μάλλον ή ήττον να δείξουν την προφορά των λέξεων και κανένας τους δεν χρησιμοποιεί το χαρακτήρα προς χαρακτήρα αντιστοιχία για τη μετατροπή.

Ο πίνακας των κωδίκων μεταγλώττισης στη λατινική που συντάχθηκε στα πλαίσια του προγράμματος HELEN (πιν. 3) παρουσιάζει τους κύριους κώδικες που χρησιμοποιούνται από τις βιβλιοθήκες έξω από την Ελλάδα. Οι μόνοι από αυτούς που προσεγγίζουν την έννοια της πραγματικής μεταγλώττισης, όπως την περιγράψαμε πιο πάνω είναι ο ISO R843, επειδή ο κώδικας αυτός παρουσιάζει συνέπεια στη μετατροπή και παρόλο που το γράμμα «e» χρησιμοποιείται και για το «ε» και για το «η», η χρήση των διακριτικών για το μακρό φωνήεν, διαφοροποιεί αυτά τα δύο γράμματα. Κατά τον ίδιο τρόπο το γράμμα «o» χρησιμοποιείται για το ελληνικό «ο» και το «ο» με το διακριτικό του μακρού χρησιμοποιείται για το «ω». Είναι μόνο η χρήση των συνδυασμών των γραμμάτων «th» για το «θ» και «ps» για το «ψ» που του στερεί το δικαίωμα να είναι ένα αληθινό σύστημα μεταγλώττισης κατά τον ορισμό του Wellisch.

Παρόλο που το ISO R843 είναι ο συνεπέστερος απ' όλους τους άλλους κώδικες, όμως θέτει και αυτό από μόνο του το πρόβλημα της αδυναμίας του εξοπλισμού. Το πρόβλημα αυτό σχετίζεται με τη χρήση του διακριτικού συμβόλου για το μακρό. Πολλά υπολογιστικά συστήματα δεν υποστηρίζουν αυτό το χωρίς διάστημα σύμβολο, έτσι ένα εναλλακτικό σημείο (όπως για παράδειγμα το circumflex) θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί. Η ανάγκη αυτή ακριβώς δημιουργεί προβλήματα στην αυ-

τόματη μετατροπή από τη μια γραφή στην άλλη. Παρόμοια προβλήματα δημιουργούνται και με τον κώδικα του Library of Congress ο οποίος χρησιμοποιεί επίσης το σύμβολο για το μακρό και επί πλέον μια υπογράμμιση. Επαναλαμβάνουμε ότι πολλά συστήματα δεν διαθέτουν σύμβολο υπογράμμισης χωρίς διάστημα. Είδα με ενδιαφέρον ένα σχέδιο του ΕΛΟΤ, το ΕΛΟΤ 743.1 το οποίο χρησιμοποιεί μια υπογράμμιση για τη διάκριση ανάμεσα στο «η» και το «ι» και ανάμεσα στο «ο» και «ω», πράγμα που μας επιτρέπει να βάζουμε την υπογράμμιση πριν από το γράμμα, όπως επίσης και από κάτω και να λύσουμε έτσι το πρόβλημα του χωρίς διάστημα συμβόλου, που πολλά συστήματα αντιμετωπίζουν σήμερα.

Όλοι οι κώδικες (εκτός από τον ISO R843) που παρουσιάζονται στον πίνακα 3 είναι στην πραγματικότητα πίνακες μεταγραφής και όχι μεταγλώττισης, επειδή η μετατροπή γραμμάτων, όπως για παράδειγμα το γράμμα «γ» εξαρτάται από τους συνδυασμούς που δημιουργεί η θέση του με τα άλλα γράμματα. Έτσι το ελληνικό γράμμα «γ» μπορεί να αποδίδεται με το «g» ή με το «n» και το ελληνικό γράμμα «υ» με το «u» ή με το «y» ανάλογα με τον κώδικα που χρησιμοποιείται και τη θέση του αρχικού γράμματος μέσα στη λέξη. Ακόμα και το σχέδιο ΕΛΟΤ 743.1 στην παρούσα του μορφή γίνεται κώδικας μεταγραφής μάλλον παρά μεταγλώττισης, όταν κάνει διάκριση ανάμεσα στο «υ» που χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με το «α» ή με το «ε» και το «υ» χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με σύμφωνο.

Η διάκριση ανάμεσα σε μεταγραφή και μεταγλώττιση αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν μιλάμε για αυτόματη μετατροπή βιβλιογραφικών αναγραφών από τη μια γραφή στην άλλη. Στη Βιβλιοθήκη του King's College, πήραμε μια συνειδητή απόφαση να χρησιμοποιήσουμε το ISO R843 όταν ξεκινήσαμε τη μετατροπή των ελληνικών αναγραφών του δελτιοκαταλόγου στο αυτοματοποιημένο μας σύστημα, επειδή γνωρίζαμε εκείνη την εποχή ότι το ISO R843 ήταν ο μόνος κώδικας ο οποίος θα επέτρεπε την απλή αυτόματη επιστροφή στο αρχικό ελληνικό κείμενο. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι μας είναι να μπορέσουμε να δώσουμε στους ελληνόφωνους αναγνώστες μας τις ελληνικές αναγραφές στην ελληνική τους μορφή, επειδή είναι ο μόνος τρόπος να απαλλαγούμε από τις ασάφειες.

Μέρος της εργασίας που γίνεται στο πρόγραμμα HELEN είναι να επισημάνει τους κύριους κώδικες εκλατινισμού της ελληνικής γραφής που χρησιμοποιούνται

έξω από την Ελλάδα. Από τη στατιστική (πιν. 3) συνάγεται ότι μόνο τρεις βιβλιοθήκες (μία ακαδημαϊκή και δύο Εθνικές) χρησιμοποιούν το ISO R843. Με τα σημερινά δεδομένα ο δημοφιλέστερος κώδικας είναι αυτός που χρησιμοποιεί η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου (18 από τις 32 συνολικά βιβλιοθήκες που εξετάστηκαν). Μια έρευνα που έγινε το 1974 έδειξε ότι από 146 βιβλιοθήκες, που γεωγραφικά καλύπτουν όλες τις ηπείρους, ο αριθμός των βιβλιοθηκών, που χρησιμοποιούσαν τον κώδικα της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ήταν μεγαλύτερος από τον συνολικό αριθμό των βιβλιοθηκών που χρησιμοποιούσαν τους δύο επόμενους στην κλίμακα κώδικες. (25 ήταν αμερικάνικες βιβλιοθήκες, 66 ευρωπαϊκές, 9 αφρικανικές, 2 από την Ωκεανία και 4 από την τότε Σοβιετική Ένωση) (4). Είκοσι έτη αργότερα ο κώδικας της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου παραμένει πρώτος και είναι πιθανόν να παραμείνει στη θέση αυτή στο βαθμό που οι βιβλιοθήκες αρκούνται στο να καταγράφουν τα ελληνικά βιβλία με το λατινικό αλφάβητο.

Παρόλ' αυτά η επικράτηση του κώδικα που χρησιμοποιεί η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου δεν προδικάζει ομοιομορφία. Πολλές βιβλιοθήκες παραδέχονται ότι προσαρμόζουν τον κώδικα της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου για να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Για παράδειγμα το ελληνικό «β» θα πρέπει να παρουσιάζεται με «b» για τα αρχαία ελληνικά, αλλά «v» για τα νέα ελληνικά (μετά το 1453). Ορισμένοι όμως βιβλιοθηκάριοι αισθάνονται ότι το 1453 αποτελεί πρώιμη χρονολογία για τη χρήση του «v», έτσι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν το «b» για το «β» και για ονόματα συγγραφέων που άνθισαν και μετά την παραπάνω χρονολογία. Ένα ακόμα μεγαλύτερο πρόβλημα δημιουργεί ο κανόνας που λέει ότι το γράμμα «h» θα πρέπει να χρησιμοποιείται για το σύμβολο της δασείας, αδιάφορο αν αυτή εμφανίζεται ή παραλείπεται στο αρχικό κείμενο. Ο κανόνας αυτός αγνοείται από πολλούς βιβλιοθηκάριους, πράγμα που δημιουργεί προβλήματα συνέπειας στη βάση δεδομένων. Μια γεύση του προβλήματος αυτού μπορούμε να πάρουμε αν κάνουμε μια έρευνα σε ένα κατάλογο βιβλιοθήκης με βάση τον τίτλο για τη λέξη: «ελληνική». Με βάση τον κώδικα της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου η λέξη αυτή θα πρέπει να δοθεί ως «hellenike» χρησιμοποιώντας το «h» στη θέση της δασείας, ανεξάρτητα από το πότε τυπώθηκε το βιβλίο. Παρ' όλα αυτά η λέξη «ellenike» απαντάται συχνά. Ασυνέπειες σαν αυτή γίνονται σημαντικά προβλήματα όταν ο χρήστης είναι υποχρεωμένος να

πληρώνει για τις αναζητήσεις που κάνει στις βάσεις δεδομένων.

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Οι AACR II δηλώνουν ότι τα ονόματα των συγγραφέων έργων σε μη λατινικό αλφάβητο καταχωρούνται με τη λατινική μορφή του ονόματος χρησιμοποιώντας ένα κώδικα εκλατινισμού. Εναλλακτικώς κανείς μπορεί να χρησιμοποιήσει τον τύπο του ονόματος με τον οποίο έχει καθιερωθεί ο συγγραφέας αυτός στις αγγλικές βιβλιογραφικές αναφορές (κανόνας 22.3C2). Αυτό σημαίνει ότι τόσο περισσότερο γνωστός γίνεται ένας Έλληνας συγγραφέας, τόσο πιθανότερο είναι να παρουσιάζονται πολλές παραλλαγές του ονόματός του. Είναι πιθανόν να βρεθούν αναγραφές με διαφορετικές μορφές εξ' αιτίας της χρήσης διαφορετικών κωδίκων εκλατινισμού και ειδικά αν οι εργασίες του συγγραφέα αυτού έχουν μεταφραστεί στην αγγλική, κάτω από μεταφρασμένες μορφές του ονόματος. Τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε στα πλαίσια του HELEN δείχνουν ότι οι περισσότερες βιβλιοθήκες επιλέγουν τη μορφή των ονομάτων των νεοελλήνων συγγραφέων κατά κανόνα από το αρχείο καθιερωμένων ονομάτων (είτε της Βρετανικής Βιβλιοθήκης είτε της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου) ή το εκλατινίζουν μόνες τους στην περίπτωση που δεν το βρουν. Πολλά νεοελληνικά ονόματα δεν βρίσκονται ούτε στο ένα αρχείο, ούτε στο άλλο. Αποτελεί ειρωνία ότι βιβλιογραφικές αναγραφές για λιγότερο γνωστούς Έλληνες συγγραφείς βρίσκονται ευκολότερα, επειδή υπάρχουν λιγότερες παραλλαγές των ονομάτων τους διαθέσιμες.

ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Είναι πάντα ευχερές να αγοράσει κανείς ελληνικές γραφομηχανές ή υπολογιστές που να παρουσιάζουν ελληνικούς χαρακτήρες μαζί με λατινικούς, με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιείται το κατάλληλο σύνολο ελληνικών χαρακτήρων. Επομένως εύλογα τίθεται το ερώτημα: για ποιο λόγο ανακύπτουν τα προβλήματα μετάφρασης, μεταγραφής, μεταγλώττισης;

Ένας πιθανός λόγος είναι η αναλογία, ως προς τον όγκο του ελληνικού υλικού, που βρίσκεται σε κάθε βιβλιοθήκη. Συνήθως το ελληνόγλωσσο υλικό σε μια βιβλιοθήκη είναι μικρό σε ποσοτητα και για το λόγο αυτό δεν υπάρχουν κίνητρα για τη λύση ειδικών προβλημάτων που αναφύονται στην καταλογογράφηση των ελληνικών βι-

βλίων. Υπολογιστές με δίγλωσσο σύστημα δεν αποτελούν standard στο Ηνωμένο Βασίλειο και τα συστήματα για βιβλιοθήκες στις περισσότερες χώρες του δυτικού κόσμου είναι σχεδιασμένα να χειρίζονται μια μόνο γραφή. Για το λόγο αυτό δεν υπάρχουν προς το παρόν τυποποιημένες λύσεις για το πως να επιτυγχάνεται η διαχείριση δύο διαφορετικών γραφών σε καταλόγους βιβλιοθηκών έξω από την Ελλάδα.

Η μεταγλώττιση αποτελεί μια προσωρινή μόνο λύση στο πρόβλημα των δύο γραφών. Δημιουργεί ένα επί πλέον εμπόδιο στην προσπάθεια των αναγνωστών για αναζήτηση της πληροφορίας. Αυτό που πραγματικά απαιτείται είναι αυτοματοποιημένα συστήματα βιβλιοθηκών που να είναι σε θέση να διαχειρίζονται σύνολα χαρακτήρων που θα επιτρέπουν τη χρήση περισσότερο του ενός αλφαβήτου σε τυποποιημένη μορφή.

Στο μέλλον είναι πολύ πιθανόν ότι το νέο 32-bit ISO 10646 πρότυπο (ή το υποσύστημά του, το Unicode) θα μπορέσει να γίνει αποδεκτό ως το πρότυπο σύνολο χαρακτήρων για όλους τους υπολογιστές. Αυτό θα διευκόλυνε σημαντικά την επικοινωνία ανάμεσα στους υπολογιστές και, -με την προϋπόθεση ότι θα εχρησιμοποιείτο από τους κατασκευαστές συστημάτων βιβλιοθηκής-, θα επέτρεπε την ευκολότερη διαχείριση δύο ή περισσότερων γραφών.

Ελπίζουμε ότι δεν βρισκόμαστε μακριά από την εποχή που η μετάφραση, η μεταγραφή και η μεταγλώττιση των ελληνικών βιβλιογραφικών αναγραφών θα αποτελούν παρελθόν και θα είμαστε σε θέση να ανταλλάσσουμε διπλές γραφές σε standard μορφή.

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

1. Library of Congress cataloging newsliner: online newsletter of the cataloging directorate L.C. Vol. 1 No. 7 Oct. 1993.
2. WELLISCH, Hans H. - The conversion of scripts - its nature, history and utilization. New York: Wiley, 1978.
3. SPALDING, C. Summer. - Romanization reexamined. Library resources and technical services Vol. 21 No 1 Winter 1977 p3 - 12.
4. WELLISCH, Hans Hanan- Script conversion practices in the world's libraries. International library review 8, 1976 p. 55-84.

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΗΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Greek	Αισχύλος Αριστοτέλης Ιωάννης ο Χρυσόστομος
French Books in Print =Editions du Cercle de la Librairie Livres disponible 1993	Eschyle Aristote Jean Chrysostome, Saint
German Books in Print - Verzeichnis lieferbarer Buecher 92/93 Verlag der Buchhaendler- Vereinigung GmbH	Aeschylus Aristoteles Johannes Chrysosotmos
MINISTERIO DE CULTURA - Libros Espanoles en Venta. Agenica Espanola ISBN	Esquilo Aristotle Juan Chrisostomo, Santo
Whitaker's British books in print: on microfiche. London: Whitaker	Aeschylus Aristotle John, Chrysostom, Saint
BRITISH LIBRARY	Aeschylus Aristotle 384-322 B.C. John, Chrysostom, Saint, d407
LIBRARY OF CONGRESS	Aeschylus Aristotle John Chrysostom, Saint, d407

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΠΙΝΑΚΕΣ ΛΑΤΙΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Greek	ELOT 743	L. of C.	ISO R843	BL pre 75	IT	RAK
α	a	a	a	a	a	a
αυ	av, af	au				au
αὐ						ay
β	v	b, v(1)	b	b	b	b
γ	g	g	g	g	g	g
γγ	ng	ng(4)		ng(4)	ng	ng
γκ	gk	nk(4)		g(s), nk(4)	nk	gk, nk
γξ	nx	nx(4)		nx(4)	nx	nx
γκξ	nch	nch(4)		nch(4)	nch	nch
δ	d	d	d	d	d	d
ε	e	e	e	e	e	e
ευ	ev, ef					eu
ζ	z	z	z	z	z	z
η	i	e	e	e	e	e
ηυ	iv, if					eu
θ	th	th	th	th	th	th
ι	i	i	i	i	i	i
κ	k	k	k	k	k	k
κξ					cch	
λ	l	l	l	l	l	l
μ	m	m	m	m	m	m
μπ	b, mp	b(s)		b(s)		mp
ν	n	n	n	n	n	n
ντ	nt	d		d(s)		nt
ξ	x	x	x	x	x	x
ο	o	o	o	o	o	o
ου	ou	ou				u
οὐ						oy
π	p	p	p	p	p	p
ρ	r	r	r	r	r	r
ρξ		rh(2)		rh		r
σ	s	s	s	s	s	s
τ	t	t	t	t	t	t
υ	y	y(3)	u	u	y(3)	y
υι	yi					
φ	f	ph	f	ph	ph	ph
χ	ch	ch	h	ch	ch	ch
ψ	ps	ps	ps	ps	ps	ps
ω	o	o	o	o	o	o
Ϟ		h		h	h	h

Notes

- (1) b for Classical Greek, v for Modern Greek (post 1453)
- (2) h is included, whether or not the mark appears in the Greek.
- (3) u in diphthongs.
- (4) Medial.
- (5) initial only

Abbreviations

ELOT 743	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ 743 (Hellenic Standard 743)
L. of C.	Library of Congress
ISO R843	INTERNATIONAL STANDARDS ORGANIZATION R843
BL pre 75	British Library pre 1975
IT	Regole Italiane di Catalogazione per Autori
RAK	Reglen Fuer die alphabetische Katalogisierung

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΠΙΝΑΚΕΣ ΛΑΤΙΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Greek	ELOT 743	L. of C.	ISO R843	BL pre 75	IT	RAK
α	a	a	a	a	a	a
αυ	av, af	au				au
αὐ						ay
β	v	b, v(1)	b	b	b	b
γ	g	g	g	g	g	g
γγ	ng	ng(4)		ng(4)	ng	ng
γκ	gk	nk(4)		g(5), nk(4)	nk	gk, nk
γξ	nx	nx(4)		nx(4)	nx	nx
γχ	nch	nch(4)		nch(4)	nch	nch
δ	d	d	d	d	d	d
ε	e	e	e	e	e	e
ευ	ev, ef					eu
ζ	z	z	z	z	z	z
η	i	ē	e	e	ē	ē
ηυ	iv, if					ēu
θ	th	th	th	th	th	th
ι	i	i	i	i	i	i
κ	k	k	k	k	k	k
κχ					cch	
λ	l	l	l	l	l	l
μ	m	m	m	m	m	m
μπ	b, mp	b(5)		b(5)		mp
ν	n	n	n	n	n	n
ντ	nt	d		d(5)		nt
ξ	x	x	x	x	x	x
ο	o	o	o	o	o	o
ου	ou	ou				u
οὐ						oy
π	p	p	p	p	p	p
ρ	r	r	r	r	r	r
ρϑ		rh(2)		rh		r
σ	s	s	s	s	s	s
τ	t	t	t	t	t	t
υ	y	y(3)	u	u	y(3)	y
υι	yi					
φ	f	ph	f	ph	ph	ph
χ	ch	ch	h	ch	ch	ch
ψ	ps	ps	ps	ps	ps	ps
ω	o	ō	ō	o	ō	ō
ϵ		h		h		h

Notes

- (1) b for Classical Greek, v for Modern Greek (post 1453)
 (2) h is included, whether or not the mark appears in the Greek.
 (3) u in diphthongs.
 (4) Medial.
 (5) initial only

Abbreviations

ELOT 743	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ 743 (Hellenic Standard 743)
L. of C.	Library of Congress
ISO R843	INTERNATIONAL STANDARDS ORGANIZATION R843
BL pre 75	British Library pre 1975
IT	Regole Italiane di Catalogazione per Autori
RAK	Reglen fuer die alphabetische Katalogisierung

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ HELEN

Σχήματα λατινοποίησης που χρησιμοποιήθηκαν

α) Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

15 (από τις 22)	χρησιμοποιούν το	Library of Congress
2	"	British Library pre 75
1	"	Oxford pre 1850 publications and British Library pre 75 for post 1850 publications
1	"	International Standard Organisation R843
1	"	Journal of Modern Greek style sheet
1	"	δικό της σχήμα
1	"	Αυτό που βρίσκεται στη βάση δεδομένων του SLS (κυρίως LC και ISO)

β) Δημόσιες Βιβλιοθήκες

2 (από τις 5)	χρησιμοποιούν το	Library of Congress
1	"	Permanent Committee on Geographical Names for British Official Use
1	"	δικό της σχήμα
1	"	άγνωστο σχήμα

γ) Εθνικές Βιβλιοθήκες

1 (από τις 5)	χρησιμοποιούν το	International Standard Organisation R843
1	"	ISO R843 and Hellenic Standard 743
1	"	Library of Congress and British Library pre 1975
1	"	Regeln fuer die alphabetische Katalogisierung
1	"	Regole Italiane di Catalogazione per Autori

[Πολλές βιβλιοθήκες τροποποιούν τα πρότυπα που χρησιμοποιούν]

ΠΙΝΑΚΑΣ 4